

УДК 343.82:177–049.65

**ПРИНЦИП ПОВАГИ ДО ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ
В МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТАХ З ПРАВ ЛЮДИНИ
ТА ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ**

О. В. Гальцова, кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник сектору дослідження проблем кримінального та кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Постановка проблеми. Зовнішня політика України спрямована на інтеграцію до Європейського Союзу. Це викликає необхідність імплементувати положення міжнародних договорів, а також дотримуватися взятих на себе міжнародних зобов'язань щодо поваги та захисту загальнолюдських прав і свобод людини, у тому числі й осіб, які відбувають покарання. Оскільки принципи права, що знайшли своє закріплення в кримінально-виконавчому законодавстві, стають підґрунтям, на якому повинна вибудовуватися вся діяльність із виконання кримінальних покарань, то проблематика сутності цих принципів викликає науковий інтерес, залишаючись актуальною в сучасній доктрині кримінально-виконавчого права України. Серед них особливо вирізняється такий принцип кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань, закріплений у ст. 5 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), як повага до прав і свобод людини. Саме цей принцип покликаний забезпечити повагу до загальновизнаних між-

народною спільнотою прав і свобод людини, гуманне ставлення до засуджених та звести до мінімуму різницю між умовами життя в установах виконання покарання (далі – УВП) і на волі.

Принцип поваги до прав і свобод людини, крім міжнародних документів у сфері захисту прав людини, знайшов своє закріплення й у міжнародних актах спеціалізованого характеру. Серед науковців кримінально-виконавчого права вони отримали назву міжнародних стандартів поведження із засудженими (далі – МСП). Незважаючи на закріплення принципу поваги до прав і свобод людини у кримінально-виконавчому законодавстві, існує низка невирішених проблем щодо нього. Зокрема, втілення деяких положень міжнародних стандартів поведження із засудженими в національне законодавство, адже вони мають важливе значення не лише для науки кримінально-виконавчого права, а й для практики виконання покарань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти, а також проблеми втілення міжнародних стандартів поведження із засудженими та їх вплив на національне законодавство, теорію і практику виконання покарань досліджували такі науковці, як: А. П. Гель, В. А. Львовчкін, Т. В. Рудник, О. Б. Пташинський, А. Х. Степанюк, І. С. Яковець та ін.

Метою статті є дослідження міжнародних актів у сфері захисту прав людини та міжнародних стандартів поведження із засудженими, щоб максимально втілити їх у правозастосовну діяльність та наблизити чинне кримінально-виконавче законодавство України до загальноприйнятих стандартів більшості європейських держав.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні правові акти у сфері захисту прав людини відіграють важливу роль у законодавстві України. У подальшому це обумовлює їх імплементацію та внесення низки змін до законів та нормативних актів, щоб національне законодавство (у тому числі й кримінально-виконавче як його частина) відповідало взятим на себе міжнародним зобов'язанням.

Слід указати, що після Другої світової війни почався процес щодо формування пріоритету прав і свобод людини. Відтоді у світі набула поширення концепція щодо необхідності міжнародного співробітництва у сфері загальної поваги та дотримання прав і осно-

воположних свобод людини [17, с. 8] та їх закріплення в низці міжнародних документів. Наприклад, у Загальній декларації прав людини, Декларації ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права та ін. [3; 5; 8; 13; 14]. Указані міжнародні документи ратифікували понад 100 країн світу, у тому числі й Україна, яка на той час була у складі СРСР.

Загальна декларація прав людини є одним із перших міжнародних документів щодо прав людини, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН. У її Преамбулі проголошено, що одним із завдань Загальної декларації є поважання прав і свобод людини та їх забезпечення. Тому є слушним твердження вчених, що її норми перетворилися на загальновизнані звичаєві норми міжнародного права, які визначають міжнародні стандарти прав людини, що їх повинні дотримуватися всі країни світу [11, с. 272].

Принцип поваги до прав і свобод людини закріплено, зокрема, у: ст. 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (зобов'язання поважати права людини) [8]; ст. 2 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується поважати і забезпечувати всім особам, що перебувають у межах її території та під її юрисдикцією, права, визнані в цьому Пакті) [13]; Заключному акті наради з безпеки і співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. (у розд. VII «Повага прав людини та основоположних свобод, включаючи свободу слова, совісті, релігії та переконання») [6] і ін.

Слід зазначити, що в цих міжнародних актах указано також на ті загальні права і свободи засуджених осіб, які повинні поважатися і забезпечуватися під час виконання кримінальних покарань та при поводженні з такими особами: кожна людина має право на життя, свободу та особисту недоторканність; ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання; усі позбавлені волі особи мають право на гуманне ставлення і повагу до гідності, притаманної людській особі.

У подальшому принцип поваги до прав і свобод людини, як ми зазначали раніше, знайшов своє закріплення й у МСП, під якими розуміють стандарти, прийняті на міжнародному рівні як норми, принципи й рекомендації у галузі виконання покарань і діяльності органів та установ виконання покарань [10, с. 48]. Слід наголосити, що, незважаючи на існування стандартів поведження із засудженими, у чинному кримінально-виконавчому законодавстві дотепер не закріплено термін «поведження із засудженими». На це неодноразово звертали увагу науковці кримінально-виконавчого права, зокрема Т. В. Рудник, яка запропонувала розуміти цей термін як спосіб чи характер застосування до засуджених різних заходів впливу, поведження з ними відповідно до загальноприйнятих правил [21, с. 15].

Не вдаючись до дискусій, лише зазначимо, що вказана проблема потребує відповідного вирішення. Крім того, слід визначитися зі змістом поняття «поведження із засудженими» в національному законодавстві. На нашу думку, закріплення в законодавстві цього поняття сприятиме, зокрема, безперечній повазі до прав і свобод людини під час виконання-відбування покарань, оскільки визначить межі дозволеної поведінки з боку адміністрації УВП.

До МСП, що були опрацьовані та погоджені міжнародною спільнотою, відносять: Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями [15]; Декларацію про захист всіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання [2]; Принципи медичної етики, що стосуються ролі працівників охорони здоров'я, особливо лікарів, у захисті ув'язнених чи затриманих осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання [19]; Основні принципи поведження із в'язнями [18]; Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання [9]; Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню та ув'язненню будь-яким чином [22]; Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила [4]; Токійські правила та ін. У цих документах визначальною ідеєю є повага до прав і свобод людини під час виконання кримінальних покарань. Наприклад, у Зводі

принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню та ув'язненню будь-яким чином, вказується: усі особи, які піддані затриманню чи ув'язненню будь-яким чином, мають право на гуманне ставлення та повагу, притаманну людській гідності (принцип 1); в інтересах осіб, які піддані затриманню чи ув'язненню будь-яким чином, не допускається обмеження чи применшення будь-яких прав людини, які визнаються державою відповідно до права, конвенцій, правил та звичаїв, на тій підставі, що ці права не визнаються або визнаються в зменшеному обсязі в указаному Зводі принципів (принцип 3); жодна особа, піддана затриманню чи ув'язненню, не повинна зазнавати катувань або інших нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання (принцип 6) [22].

У Мінімальних стандартних правилах поведження з в'язнями у розділі «Загальні правила» вказується, що мінімальні умови, які розглядаються Організацією Об'єднаних Націй, покликані забезпечувати захист в'язнів від поганого поведження [15]. В Основних принципах поведження із в'язнями стверджується: усі ув'язнені користуються повагою, бо в них є гідність і значимість як людей (принцип 1); за винятком тих обмежень, необхідність яких надто обумовлена фактом ув'язнення в тюрму, всі ув'язнені користуються правами людини і фундаментальними свободами, викладеними в Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права і Факультативному протоколі до них, а також іншими правами, що викладені в інших пактах Організації Об'єднаних Націй (принцип 5) [18].

Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання зазначає: будь-яка дія, що являє собою катування або інші жорстокі, нелюдські чи такі, що принижують гідність, види поведження і покарання, є образою людської гідності та повинна визнаватися як порушення прав людини та основних свобод, проголошених Загальною декларацією прав людини (ст. 2); підготовка персоналу, який забезпечує дотримання закону, і підготовка інших офіційних осіб, котрі можуть нести відповідальність за осіб,

позбавлених волі, повинна забезпечувати такий стан справ, за якого повністю враховувалася б заборона катувань й інших жорстоких, нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (ст. 5) [2].

У Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання міститься заборона катування, відповідно до якої жодні виключні обставини, якими вони не були б, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність або будь-яке інше надзвичайне становище, наказ вищестоящего начальника чи державної влади не можуть бути виправданням катувань (ст. 2) [9]. У Кодексі поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку міститься таке положення: при виконанні своїх обов'язків відповідні посадові особи поважають та захищають людську гідність та захищають права людини щодо всіх осіб (ст. 2) [7]. В Європейських пенітенціарних правилах зазначено, що при поводженні з усіма особами, позбавленими волі, необхідно дотримуватись їхніх прав людини (ч. I принципу 1) [4].

Основними міжнародними нормативними актами, що регламентують діяльність УВП та поводження із засудженими, є Європейські пенітенціарні правила та Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями. Вони визнані вихідним документом для формування політики у сфері виконання покарань законодавчими органами, судами й тюремними адміністраціями та набули особливого статусу серед міжнародних кримінально-процесуальних інструментів [24, с. 86]. Вітчизняні науковці-фахівці в галузі кримінально-виконавчого права А. Х. Степанюк та І. С. Яковець наголошують, що закріплення цих положень у МСП має істотний вплив на національне законодавство, а також теорію і практику виконання покарань, і вказують, що Загальна декларація прав людини, МСП та національне законодавство співвідносяться між собою як загальне, особливе й окреме (одиничне) [23, с. 22].

В. А. Львовчкін слушно наголосив, що міжнародні правові документи з прав і свобод засуджених впливають на формування кримінально-виконавчого законодавства України [12, с. 2]. Підтримують указану точку зору й О. Б. Пташинський [20, с. 2] та інші

вчені, які вважають, що стандарти поведження із засудженими, розроблені міжнародною спільнотою, є результатом їх співробітництва; у подальшому вони дозволять якнайкраще забезпечити права і свободи людини у сфері виконання-відбування кримінальних покарань [20, с. 170]. За твердженням А. Х. Степанюка та І. С. Яковець, закріплення цих положень щодо поваги до прав і свобод людини є важливим для правозастосовної діяльності, оскільки вони набувають обов'язкової сили і таких об'єктивно-суб'єктивних характеристик, як нормативність, стабільність, незаперечність і неприпустимість відступу від них навіть у порядку винятку [23, с. 24]. Автори справедливо вважають, що в діяльності органів і установ виконання покарань необхідно створити такі умови, за яких принципи кримінально-виконавчого законодавства не повинні бути лише декларацією, формальною можливістю [23, с. 25].

Висновки. У міжнародних стандартах з прав людини і поведження із засудженими вказано на ті загальнолюдські права і свободи засуджених осіб, до яких з повагою має ставитися адміністрація УВП під час виконання-відбування покарань, а саме: право на життя та здоров'я; свободу й особисту недоторканність; нікого не може бути піддано катуванню чи жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню; всі позбавлені волі особи мають право на гуманне ставлення і повагу до гідності, притаманної людській особі, а також на належні умови тримання. Це означає, що під час відбування покарання держава має створити такі умови тримання для засуджених осіб, котрі забезпечували б людяність, гідність людини та її честь, дотримання прав і свобод, що наближуватиме кримінально-виконавче законодавство України до загальноприйнятих стандартів більшості європейських держав.

Проаналізовані міжнародні акти вказують на те, що не всі положення стосовно поваги до прав і свобод людини під час виконання-відбування покарань, закріплені в чинному законодавстві України, відповідають МСП. Деякі з них, що хоча формально і відповідають таким стандартам, проте у практичній діяльності національних інституцій у сфері виконання-відбування покарань мають лише декларативний характер, оскільки не всі вони можуть бути втілени-

ми й реалізованими внаслідок існування чинників юридичного, економічного, соціального характеру, а також упередженого ставлення до засуджених з боку адміністрації УВП.

Створення в УВП належних умов тримання, якісного та достатнього харчування, надання кваліфікованої та своєчасної медичної допомоги і лікування є дуже важливим під час відбування покарань і потребує відповідного фінансування з боку держави, яке, на жаль, є недостатнім. Але не менш важливим є ввічливе ставлення до засуджених з боку адміністрації УВП. У цьому разі людське ставлення до засуджених не вимагає грошових вкладень з боку держави, а залежить виключно від адміністрації УВП. Тому під час здійснення своєї діяльності вона повинна усвідомлювати, що засуджена особа – це людина, і ставитися до неї як до особистості. У цьому й проявляється гуманізм, оскільки хоча така особа й припустилася помилки, проте на її повернення як законослухняного громадянина чекають не лише сім'я, а й суспільство та держава.

Перелік літератури

1. Гель А. П. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / за ред.: А. Х. Степанюка. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 624 с.

2. Декларация о защите всех лиц от пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания: принята резолюцией 3452 (XXX) Ген. Ассамблеи ООН от 9 дек. 1975 г. *Законодавство України*: база даних / Верхов. Рада України. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_084 (дата звернення: 08.03.2017).

3. Декларация Организации Объединенных Наций о ликвидации всех форм расовой дискриминации: принята резолюцией 1904 (XVIII) Ген. Ассамблеи ООН от 20 нояб. 1963 г. *Законодавство України*: база даних / Верхов. Рада України. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_338 (дата звернення: 08.03.2017).

4. Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила: Рекомендація № R(2006)2 Комітету міністрів держав-учасниць: прийняті 11 січ. 2006 р. *Законодавство України*: база даних / Верхов. Рада України. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення: 08.03.2017).

5. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Ген. Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. *Офіц. вісн. України*. 2008. №93. Ст. 3103.

6. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (Хельсинки, 1 авг. 1975 г.). *Офіц. вісн. України*. 2005. №4. Ст. 266.

7. Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка: принят резолюцией 34/169 Ген. Ассамблеи ООН от 17 дек. 1979 г. *Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України*. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_282 (дата звернення: 08.03.2017).

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята 4 листоп. 1950 р. *Офіц. вісн. України*. 1998. №13. С. 270.

9. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: прийнята 10 груд. 1984 р. *Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України*. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_085 (дата звернення: 08.03.2017).

10. Кримінально-виконавче право: підручник / за ред.: В. В. Голіна, А. Х. Степанюк. Харків: Право, 2011. 328 с.

11. Купакін О. М. Механізм імплементації новітніх міжнародних стандартів з прав людини в Україні. *Актуальні проблеми охорони громадського порядку та досудового провадження: матеріали наук.-практ. конф. і круглих столів* (м. Дніпропетровськ, 11 груд. 2009 р., 16 лют., 11 берез. та 28 трав. 2010 р.). Дніпропетровськ, 2010. С. 272–273.

12. Львовчкін В. А. Нормативно-правові та організаційні засади забезпечення реалізації в Україні міжнародних стандартів з прав і свобод заступлених до позбавлення волі: автореф. дис.... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 18 с.

13. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: прийнятий резолюцією 2200А (XXI) Ген. Асамблеї ООН від 16 груд. 1966 р. *Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України*. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 08.03.2017).

14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнятий резолюцією 2200А (XXI) Ген. Асамблеї ООН від 16 груд. 1966 р. *Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України*. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 08.03.2017).

15. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями: прийняті 30 серп. 1955 р. *Законодавство України: база даних / Верхов. Рада Укра-*

їни. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212 (дата звернення: 08.03.2017).

16. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении мер, не связанных с тюремным заключением (Токийские правила): приняты резолюцией 45/110 Ген. Ассамблеи ООН от 14 дек. 1990 г. *Законодавство України*: база даних / Верхов. Рада України. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_907 (дата звернення: 08.03.2017).

17. Німченко В. І. Законодавче визначення і реалізація міжнародних стандартів прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Права людини і правова держава (до 50-ї річниці Загальної декларації прав людини)*: тези доп. та повідомл. наук. конф. проф.-викл. складу (10–11 груд. 1998 р.). Харків, 1998. С. 8–11.

18. Основні принципи поводження з в'язнями: прийняті резолюцією 45/111 Ген. Асамблеї ООН від 14 груд. 1990 р. *Законодавство України*: база даних / Верхов. Рада України. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_230 (дата звернення: 08.03.2017).

19. Принципы медицинской этики: приняты резолюцией 37/194 Ген. Ассамблеи ООН от 18 дек. 1982 г. *Законодавство України*: база даних / Верхов. Рада України. Київ, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_285 (дата звернення: 08.03.2017).

20. Пташинський О. Б. Правові проблеми реформування пенітенціарної системи в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 18 с.

21. Рудник Т. В. Реалізація принципу гуманізму при виконанні і відбуванні покарання у виді позбавлення волі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 21 с.

22. Свод принципов защиты всех лиц, подвергаемых задержанию или заключению в какой бы то ни было форме: принят резолюцией 43/173 Ген. Ассамблеи ООН от 9 дек. 1988 г. Киев, 1994–2017. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_206 (дата звернення: 08.03.2017).

23. Степанюк А. Х. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України: монографія. Харків: Кроссрод, 2007. 184 с.

24. Яковець І. С. Теоретичні та прикладні засади оптимізації процесу виконання кримінальних покарань: монографія. Харків: Право, 2013. 392 с.

Транслітерація переліку літератури

1. Hel, A. P., Semakov, H. S., & Yakovets, I. S. (2008) *Kryminalno-vikonavche pravo Ukrainy: navchalnyi posibnyk [Criminal Executive Law of*

Ukraine: training manual]. A. Kh. Stepaniuk (Ed.). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

2. Deklaracija o zashhite vseh lic ot pytok i drugih zhestokih, beschelovechnyh ili unizhajushhiih dostoinstvo, vidov obrashhenija i nakazanija: prinjata rezoljuciej 3452 (XXX) General'noj Assamblei OON ot 9 dekabrja 1975 g. [Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: adopted by UN General Assembly resolution 3452 (XXX) of 9 December 1975]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_084 [in Russian].

3. Deklaracija Organizacii Ob»edinennyh Nacij o likvidacii vseh form rasovoj diskriminacii: prinjata rezoljuciej 1904 (XVIII) General'noj Assamblei OON ot 20 nojabrja 1963 g. [United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: adopted by UN General Assembly resolution 1904 (XVIII) of 20 November 1963]. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_338 [in Russian].

4. Yevropeiski penitentsiarni (viaznychni) pravyla (Rekomendatsiia № R (2006) 2 Komitetu Ministriv derzhav-uchasnyts): pryiniato 11 sichnia 2006 r. [European Prison Rules (Recommendation № R (2006) 2 of the Committee of Ministers of the States Parties): adopted by 11 January 2006]. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_032 [in Ukrainian].

5. Zahalna deklaratsiia prav liudyny: pryiniata i proholoshena rezoliutsiieu 217 A (III) Heneralnoi Asamblei OON vid 10 hrudnia 1948 r. [Universal Declaration of Human Rights: Adopted and proclaimed by UN General Assembly resolution 217 A (III) of 10 December 1948]. (2008). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 93 [in Ukrainian].

6. Zakljuchitel'nyj akt Soveshhanija po bezopasnosti i sotrudnichestvu v Evrope: (Hel'sinki, 1 avgusta 1975 g.) [Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe: (Helsinki, 1 August 1975)]. (2005). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 4 [in Russian].

7. Kodeks povedenija dolzhnostnyh lic po podderzhaniju pravoporjadka: prinjat rezoljuciej 34/169 General'noj Assamblei OON ot 17 dekabrja 1979 g. [Code of Conduct for Law Enforcement Officials: adopted by UN General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979]. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_282 [in Russian].

8. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod: pryiniata 4 lystopada 1950 r. [European Convention on Human Rights: adopted by 4 November 1950]. (1998). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 13 [in Ukrainian].

9. Konventsiiia proty катуvan ta inshykh zhorstokykh, neliudskykh abo takykh, shcho prynyzhuit hidnist, vydiv povodzhennia i pokarannia: pryiniata 10 hrudnia 1984 r. [Convention against torture and other cruel, inhuman or degrading Degrading Treatment or Punishment: adopted by 10 December 1984]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_085 [in Ukrainian].

10. Holina, V. V., & Stepaniuk, A. Kh. (Eds.). (2011). *Kryminalno-vykonavche pravo: pidruchnyk [Criminal Executive Law: textbook]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

11. Kupakin, O. M. (2010). Mekhanizm implementatsii novitnykh mizhnarodnykh standartiv z prav liudyny v Ukraini [The mechanism of implementation of new international standards on human rights in Ukraine]. Proceedings from *Aktualni problemy okhorony hromadskoho poriadku ta dosudovoho provadzhennia, materialy konferentsii i kruhlykh stoliv (11 hrudnia 2009 r., 16 liutoho, 11 bereznia ta 28 travnia 2010 r.) – Actual problems of public order and pre-trial, materials of conferences and round tables (11 December 2009, 16 February, 11 March and 28 May 2010)*. (pp. 272–273). Dnipropetrovsk: Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs [in Ukrainian].

12. Lovochkin, V. A. (2002) Normatyvno-pravovi ta orhanizatsiini zasady zabezpechennia realizatsii v Ukraini mizhnarodnykh standartiv z prav i svobod zasudzhenykh do pozbavlennia voli [*Normative, legal and organizational principles of ensuring the realization of international standards on human rights and freedoms of persons deprived of their liberty in Ukraine*]. (Extended abstract of candidate's thesis). National Academy of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].

13. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski ta politychni prava: pryiniato rezoliutsiieiu 2200A (XXI) Heneralnoi Asamblei OON vid 16 hrudnia 1966 r. [International Covenant on Civil and Political Rights: adopted by UN General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043 [in Ukrainian].

14. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava: pryiniato rezoliutsiieiu 2200A (XXI) Heneralnoi Asamblei OON vid 16 hrudnia 1966 r. [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: adopted by UN General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042 [in Ukrainian].

15. Minimalni standartni pravyla povodzhennia z viazniamy: pryiniati 30 serpnia 1955 r. [Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners: adopted by 30 August 1955]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212 [in Ukrainian].

16. Minimal'nye standartnye pravila Organizacii Ob»edinennyh Nacij v otnoshenii mer, ne svjazannyh s tjuremnyim zakljucheniem (Tokijskie pravila): (prinjaty rezoljuciej 45/110 General'noj Assamblei OON ot 14 dekabrja 1990 g.) [United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (the Tokyo Rules): (adopted by UN General Assembly resolution 45/110 of 14 December 1990)]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_907 [in Russian].

17. Nimchenko, V. I. (1998). Zakonodavche vyznachennia i realizatsiia mizhnarodnykh standartiv prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini [Legal definition and implementation of international standards of human rights and citizen in Ukraine]. Proceedings from *Prava liudyny i pravova derzhava (do 50-yi richnytsi Zahalnoi deklaratsii prav liudyny), tezy dopovidei ta povidomlen naukovoï konferentsii, 10–11 hrudnia 1998 r. – Human rights and the rule of law (the 50th anniversary of the Universal Declaration of Human Rights), abstracts and reports of scientific conference, 10–11 December 1998*. (pp. 8–11). Kharkiv: Yaroslav the Wise National Law Academy of Ukraine [in Ukrainian].

18. Osnovni pryntsyipy povodzhennia z viaznyami: pryiniati rezoliutsiieiu 45/111 Heneralnoi Asamblei OON vid 14 hrudnia 1990 r. [Basic Principles for the Treatment of Prisoners: adopted by UN General Assembly resolution 45/111 of 14 December 1990]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_230 [in Ukrainian].

19. Principy medicinskoj jetiki: prinjaty rezoljuciej 37/194 General'noj Assamblei OON ot 18 dekabrja 1982 g. [Principles of Medical Ethics: adopted by UN General Assembly resolution 37/194 of 18 December 1982]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_285 [in Russian].

20. Ptashynskyi, O. B. (2002) *Pravovi problemy reformuvannia penitentsiarnoi systemy v Ukraini [Legal problems of reforming the penitentiary system in Ukraine]*. (Extended abstract of candidate's thesis). V. M. Koretsky Institute of state and law of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].

21. Rudnyk, T. V. (2010). *Realizatsiia pryntsyypu humanizmu pry vykonanni i vidbuvanni pokarannia u vydi pozbavlennia voli [The principle of humanity in the performance and execution of sentences of imprisonment]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Academy of Advocacy of Ukraine, Kyiv [in Ukrainian].

22. Svod principov zashhity vseh lic, podvergaemykh zaderzhaniju ili zakljucheniju v kakoj by to ni bylo forme: prinjat rezoljuciej 43/173 General'noj Assamblei OON ot 9 dekabrja 1988 g. [Body of Principles for the Protection of

All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment: adopted by UN General Assembly resolution 43/173 of 9 December 1988]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_206 [in Russian].

23. Stepaniuk, A. Kh., & Yakovets, I. S. (2007). *Vtillennia mizhnarodnykh standartiv u praktyku diialnosti kryminalno-vykonavchoi systemy Ukrainy: monohrafiia* [The implementation of international standards in the practice of the penal system of Ukraine: monograph]. Kharkiv: Crossroad [in Ukrainian].

24. Yakovets, I. S. (2013). *Teoretychni ta prykladni zasady opytizatsii protsesu vykonannia kryminalnykh pokaran: monohrafiia* [Theoretical and applied principles of streamlining the process of execution of punishments: monograph]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

Гальцова О. В. Принцип поваги до прав і свобод в міжнародних стандартах з прав людини та поводження із засудженими

У статті досліджується принцип поваги до прав і свобод людини в кримінально-виконавчому законодавстві при виконанні і відбуванні покарань. Указується, що цей принцип знайшов своє закріплення в міжнародних стандартах з прав людини та міжнародних стандартах поводження із засудженими. Наголошується, що необхідно не тільки імплементувати його положення в чинне кримінально-виконавче законодавство, але й реально їх втілювати та дотримуватися під час відбування покарання.

Ключові слова: принцип, міжнародні стандарти з прав людини, міжнародні стандарти поводження із засудженими, імплементація, повага до прав і свобод людини.

Гальцова Е. В. Принцип уваження прав і свобод человека в международных стандартах прав человека и обращения с осужденными

В статье исследуется принцип уважения прав и свобод человека в уголовно-исполнительном законодательстве при исполнении и отбывании наказания. Указывается, что этот принцип также закреплен в международных стандартах прав человека и международных стандартах обращения с осужденными. Утверждается, что необходимо не только имплементировать его положения в действующее уголовно-исполнительное законодательство, но и реально воплощать и соблюдать во время отбывания наказания.

Ключевые слова: принцип, международные стандарты по правам человека, международные стандарты обращения с осужденными, имплементация, уважение к правам и свободам человека.

Haltsova O. V. The principle of respect for human rights and freedoms in human rights and treatment of convicts international standarts

The principle of respect for human rights and freedoms in Correctional Law, service of sentence is being studied. It is specified that this principle is enforced in human

rights and treatment of convicts international standards. A stress is made on the need of not only incorporation of this principle into existing Correctional Law but also of its actual implementation and compliance during service of sentence.

Key words: *principle, human rights international standards, treatment of convicts international standards, incorporation, respect for human rights and freedoms.*

Рекомендовано до опублікування на засіданні сектору дослідження проблем кримінального, кримінально-виконавчого права НДІ ВПЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 4 від 04.04.2017 р.).